

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

SATVERSMĒ NOSTIPRINĀTO VĒRTĪBU AIZSARDZĪBA: DAŽĀDU TIESĪBU NOZARU PERSPEKTĪVA

**Latvijas Universitātes
77. starptautiskās zinātniskās
konferences rakstu krājums**

LU Akadēmiskais apgāds

Satversmē nostiprināto vērtību aizsardzība: dažādu tiesību nozaru perspektīva.

Latvijas Universitātes 77. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 500 lpp.

Protecting values enshrined in Constitution: perspectives of different fields of law.

Collection of research papers of the 77th International Scientific Conference of the University of Latvia. Rīga: University of Latvia Press, 2019, 500 pages.

Redkolēģijas priekšsēdētāja:

Prof. **Kristīne Strada-Rozenberga**, Latvijas Universitāte, Latvija

Redkolēģijas priekšsēdētāja vietnieks:

Prof. **Carlo Amatucci**, Neapoles Federika II universitāte, Itālija

Redkolēģijas locekļi:

Prof. **Jānis Rozenfelds**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Ilma Čepāne**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Kalvis Torgāns**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Kaspars Balodis**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Jānis Lazdiņš**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Sanita Osipova**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Ringolds Balodis**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Ārija Meikališa**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Uldis Krastiņš**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Valentija Liholaja**, Latvijas Universitāte, Latvija

Asoc. prof. **Jānis Kārklīņš**, Latvijas Universitāte, Latvija

Asoc. prof. **Annija Kārklīņa**, Latvijas Universitāte, Latvija

Asoc. prof. **Anita Rodiņa**, Latvijas Universitāte, Latvija

Asoc. prof. **Kristīne Dupate**, Latvijas Universitāte, Latvija

Asoc. prof. **Artūrs Kučs**, Latvijas Universitāte, Latvija

Asoc. prof. **Irēna Kucina**, Latvijas Universitāte, Latvija

Asoc. prof. **Inga Kačevska**, Latvijas Universitāte, Latvija

Prof. **Irene Kull**, Tartu Universitāte, Igaunija

Prof. **Peeter Järvelaid**, Tallinas Universitāte, Igaunija

Prof. **Aleksei Kelli**, Tartu Universitāte, Igaunija

Prof. **Lali Papiashvili**, Tbilisi Valsts universitāte, Gruzija

Prof. **Edita Gruodyte**, Vītauta Dižā Universitāte, Lietuva

Prof. **Helmut Heiss**, Cīrihes Universitāte, Šveice

Prof. **Melanie Reid**, Linkolna Piemiņas universitāte, ASV

Prof. **Peter Oestmann**, Vestfālenes Vilhelma universitāte Minsterē, Vācija

Asoc. prof. **Vaidotas A. Vaičaitis**, Viļņas Universitāte, Lietuva

Asoc. prof. **Yanka Tyankova**, Veliko Tarnavas Universitāte, Bulgārija

Asoc. prof. **Krzysztof Prokop**, Lomžas Valsts lietišķo zinātņu universitāte, Polija

Latviešu valodas redaktore *Gita Bērziņa*

Angļu valodas redaktore *Andra Damberga*

Maketu veidojusi *Andra Liepiņa*

Visi krājumā ievietotie raksti ir anonīmi recenzēti.

Pārpublicēšanas gadījumā nepieciešama Latvijas Universitātes atļauja.

Citējot atsauce uz izdevumu obligāta.

© Latvijas Universitāte, 2019

<https://doi.org/10.22364/juzk.77>

ISBN 978-9934-18-445-1

SATURS

Ievads	9
PLENĀRSĒDE “SATVERSMĒ NOSTIPRINĀTO VĒRTĪBU AIZSARDZĪBA: DAŽĀDU TIESĪBU NOZARU PERSPEKTĪVA”	11
Sanita Osipova Valoda kā konstitucionāla vērtība <i>Language as a Constitutional Value</i>	13
Daina Ose Procesuālās ekonomijas principa un tiesību uz taisnīgu tiesu mijiedarbība <i>Interaction Between Principle of Procedural Economy and Right to a Fair Trial</i>	25
Kristīne Strada-Rozenberga Nevainīguma prezumpcija: kas tā ir, ko un kāpēc paredz? <i>Presumption of Innocence: What Is It, What Does It Determine, and Why?</i>	32
SEKCIJA “SATVERSMĒ NOSTIPRINĀTO VĒRTĪBU KRIMINĀLTIESISKĀ AIZSARDZĪBA”	47
Uldis Krastiņš Vainas psiholoģiskā koncepcija Krimināllikumā <i>Psychological Conception of Guilt in the Criminal Law</i>	49
Valentija Liholaja Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija un tiesības uz taisnīgu tiesu <i>Qualification of Criminal Offences and Right to a Fair Trial</i>	57
Diāna Hamkova Krimināltiesību normas skaidrība kā konstitucionāla vērtība <i>Clarity of Legal Provisions in Criminal Law as Constitutional Value</i>	66
Evija Vīnkalna Krimināltiesību normu saprotamība un sistēmiskums <i>Comprehensibility and Systemicness of the Criminal Law Provisions</i>	74
Gunārs Kūtris Tiesības uz īpašumu un īpašuma konfiskācija <i>Right to Property and Confiscation of Property</i>	81

EIROPAS MAKSĀJUMA RĪKOJUMS: SOLĪTAIS UN SKAUDRĀ REALITĀTE

EUROPEAN PAYMENT ORDER: PROMISES AND SOBERING REALITY

Inga Kačevska, *Dr. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedras asociētā profesore

Baiba Rudevska, *Dr. iur.*

Zvērinātu advokātu biroja "BDO Legal"
vecākā juriste, ārštata konsultante

Summary

This article is based on a practical case study conducted in four Member States – Germany, Portugal, Romania and Slovenia. The legal analysis has been implemented from the point of view of a Latvian creditor who goes to these four countries in order to start a European Payment Order procedure there. This article shows some real practical problems which occurred in aforementioned procedure. According to the authors, there are two types of problems: 1) those related to inappropriate application of the Regulation No.1896/2006; and 2) those related to application of different national procedural rules of Member States. Unfortunately, after ten years of applying of the Regulation it still fails to achieve its main purpose: to simplify, speed up and reduce the costs of litigation in cross-border cases concerning uncontested pecuniary claims. Consequently, the authors propose some possible legal and administrative solutions.

Atslēgvārdi: Eiropas maksājuma rīkojums, Regula Nr. 1896/2006, tiesu izdevumi, dokumentu izsniegšanas regula

Keywords: European Payment Order, Regulation No. 1896/2006, court fees, Service of Documents Regulation

Ievads

2006. gada 12. decembrī tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1896/2006, ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru¹ (turpmāk – Regula Nr. 1896/2006 vai regula), un to sāka piemērot no 2008. gada 12. decembra. Ir pagājuši desmit gadi kopš šīs regulas piemērošanas sākuma, tādēļ tagad būtu īstais brīdis atskatīties uz tās darbību un izvērtēt, vai šo desmit gadu

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1896/2006 (2006. gada 12. decembris), ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis (turpmāk – OV), 30.12.2006., L 399, 1.–32. lpp.

laikā ir sasniegti tās galvenie mērķi: vienkāršot, paātrināt un samazināt tiesāšanās izdevumus pārrobežu lietās par neapstrīdētiem finanšu prasījumiem, kā arī izveidot vienotu ātru un efektīvu mehānismu, lai visā Eiropas Savienībā (turpmāk – ES) atgūtu neapstrīdētus finanšu prasījumus.²

Šajā rakstā autore izmantos prakses gadījumus, kuros Latvijas kreditors (ar Latvijā esoša pārstāvja starpniecību) iesniedza Eiropas maksājuma rikojuma (turpmāk – EMR) pieteikumus četrās valstīs – Vācijā, Portugālē, Slovēnijā un Rumānijā. Visās šajās lietās kreditors minētajās valstīs piegādāja preces parādniekiem, kuri samaksu tā arī neveica. Saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012³ 4. panta pirmo daļu un 7. panta pirmās daļas b) apakšpunkta otro ievilkumu visās norādītajās lietās starptautiskā jurisdikcija ir tām dalībvalstīm,⁴ kur atrodas atbildētājs (parādnieks) un kur piegādāja preci.⁵

Raksta struktūra atbilst divu konstatēto problēmu līmeņiem: 1) problēmas, kas izriet no regulas nepareizas piemērošanas, un 2) problēmas, kas saistītas ar ārpus regulas tiesisko regulējumu. Katrā no šīm daļām autore apskatīs un analizēs praktiskās problēmas, kā arī piedāvās to risinājumus (galvenā pielietotā zinātniskā metode – indukcijas metode).

Diemžēl raksta ļoti ierobežotā apjoma dēļ tajā iespējams analizēt tikai dažas no autoru atklātajām daudzajām praktiskajām problēmām.

1. Problēmas, kas izriet no Regulas Nr. 1896/2006 nepareizas piemērošanas

Praktiskā situācija. Latvijā esošs prasītājs 2017. gada 19. decembrī kompetentajai Slovēnijas tiesai nosūtīja EMR pieteikumu. Par tā likteni prasītājs un viņa pārstāvis vairākus mēnešus neko nezināja. Tikai iesaistot Slovēnijas advokātu biroju, izdevās noskaidrot, ka Slovēnijas tiesā pieteikums saņemts astotajā dienā pēc tā izsūtīšanas no Latvijas. Gandrīz septiņus mēnešus pēc pieteikuma izsūtīšanas prasītāja pārstāvis no Slovēnijas tiesas beidzot saņēma pirmo ziņu – slovēņu valodā sastādītu lēmumu par tiesvedības izbeigšanu, jo strīds neesot pakļauts tiesai. Vienlaicīgi tiesa informēja, ka tā pārsūtījusi dokumentus “kompetentajai apgabaltiesai”.⁶

Slovēnijas tiesa šo savu slovēņu valodā esošo lēmumu nosūtīja Latvijā esošam prasītājam un tā pārstāvim (katram atsevišķi ar piecu mēnešu starpību), izmantojot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1393/2007 par tiesas un ārpus tiesas civillietu vai komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs (“dokumentu izsniegšana”), ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1348/2000⁷ (turpmāk – DIZR), 4. panta 3. punktā noteikto tiesas dokumentu pārsūtīšanas kārtību tiesiskās

² Regulas Nr. 1896/2006 mērķi ir formulēti tās preambulas 9. un 29. apsvērumā, kā arī 1. panta 1. punktā.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. OV, 20.12.2012., L 351, 1.–32. lpp.

⁴ Vācijā EMR pieteikumus skata tikai viena tiesa – Berlīnes Vedingas rajona tiesa (*Amtsgericht Wedding in Berlin – Europäisches Mahngericht Deutschland*). Tas pats ir Portugālē – vienīgā tiesa ir Porto Komerctiesā (*Juízo Central Cível do Tribunal da Comarca do Porto*).

⁵ Sk. Regulas Nr. 1896/2006 6. pantu.

⁶ Sk. Slovēnijas tiesas 18.04.2018. lēmumu.

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1393/2007 (2007. gada 13. novembris) par tiesas un ārpus tiesas civillietu vai komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs (“dokumentu izsniegšana”) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1348/2000. OV, 10.12.2007., L 324, 79.–120. lpp.

palīdzības ceļā. Salīdzinājumam: Vācijas, Portugāles un Rumānijas tiesas visus ar EMR procedūru saistītos dokumentus Latvijā esošam prasītājam sūtīja pa pastu (parasti ierakstītā vēstulē ar saņemšanas apstiprinājumu, izņemot Vācijas tiesu, kas izmanto vienkāršu pasta sūtījumu).

Saskaņā ar Regulas Nr. 1896/2006 27. pantu regula neskar DIZR piemērošanu. Tas nozīmē, ka 27. pants saprotams kā norāde uz DIZR piemērošanu tiesas dokumentu izsniegšanas jautājumos. Pirmajā brīdī var šķist, ka DIZR nebūtu jāpiemēro, jo Regula Nr. 1896/2006 pati paredz minimālos standartus dokumentu izsniegšanā atbildētājam (sk. regulas 13.–14. p.). Taču gluži tā tas nav.

- 1) Regulas Nr. 1896/2006 13.–14. pantā noteiktie minimālie standarti nav uzskatāmi par tieši piemērojamām normām pārrobežu dokumentu izsniegšanā; tie tikai nosprauž noteiktu standartu.⁸
- 2) Regulas Nr. 1896/2006 13.–14. pantā ietvertajos minimālajos standartos ir norādīts, ka “EMR var piegādāt atbildētājam saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā jāveic piegāde [..]”. DIZR nav minēta. Taču tas nenozīmē, ka tā nav piemērojama – arī DIZR 7. panta 1. punkts skaidri norāda uz “tās valsts tiesību aktiem, kurā jāveic piegāde”. Piemēram, spriedumā lietā C-21/17 *Catlin Europe* Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk – EST) noteica, ka EMR atbildētājam jāizsniedz saskaņā ar DIZR, vienlaicīgi ievērojot minimālos standartus.⁹
- 3) Minimālie standarti ir paredzēti tikai a) EMR izsniegšanai un b) tikai atbildētājam. Taču praksē EMR procesos tiesas dokumenti (vēstules, lēmumi, standarta veidlapas) ir jānosūta arī prasītājam. Jākonstatē, ka Regula Nr. 1896/2006 šo jautājumu vispār nerisina, un tādēļ var uzskatīt, ka minimālie standarti neattiecas uz tiesas dokumentu izsniegšanu prasītājam. Šis jautājums ir atstāts vai nu dalībvalstu nacionālajiem likumiem (sk. Regulas Nr. 1896/2006 26. p.), vai DIZR (sk. Regulas Nr. 1896/2006 27. p.). Protams, ES civiltiesiskajā telpā pārrobežu tiesas dokumentu izsniegšanai piemērojama DIZR,¹⁰ kas ir pārāka par nacionālajiem likumiem.¹¹ Turpretī, ja prasītājam vai atbildētājam dokumenti jāizsniedz tajā pašā valstī, kur notiek EMR process, tad piemērojami šīs dalībvalsts nacionālajās tiesībās noteiktie izsniegšanas noteikumi (attiecībā uz atbildētāju tie jākombinē ar Regulā Nr. 1896/2006 ietvertajiem minimālajiem standartiem).
- 4) Jāņem vērā, ka DIZR paredz divu veidu dokumentu izsniegšanas mehānismus: a) tiesiskās palīdzības ceļā (4. p.) un b) izsniedzot tieši (12.–15. p.),¹² tai skaitā izmantojot pasta pakalpojumus¹³ (14. p.).

⁸ Rauscher T. (Hrsg.). *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht EuZPR / EuIPR: Kommentar. EG-MahnVO. Gruber U. P. (Art. 12).* München: Sellier, 2010, S. 337; sk. arī EST 04.09.2014. spriedumu apvienotajās lietās C-119/13 un C-120/13 *eco cosmetics*, paras. 37, 43, kā arī: Kormann J. M. *Das neue Europäische Mahnverfahren im Vergleich zu den Mahnverfahren in Deutschland und Österreich.* Jena: JWV, 2007, S. 131–132.

⁹ EST 06.09.2018. spriedums lietā C-21/17 *Catlin Europe*, paras. 40, 48.

¹⁰ Rauscher T. 2010, S. 337.

¹¹ *Encyclopedia of Private International Law.* Basedow J., Rühl G., Ferrari F., Pedro de Miguel Asensio (eds.). Vol. 2. Hau W., *Service of Documents.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017, p. 1629.

¹² *Ibid.*

¹³ Šādi saraksti veic un savus dokumentus sūta Portugāles, Vācijas un Rumānijas tiesas. Jāatzīmē, ka Vācijas tiesa sūta vienkāršā pasta sūtījumā (nevis ierakstītā vēstulē ar saņemšanas apstiprinājumu, kā to paredz DIZR 14. p.).

- 5) Attiecībā uz dažādu tiesas dokumentu izsniegšanu atbildētājam vai prasītājam tomēr būtu jāraugās uz izsniedzamā dokumenta veidu. Vissvarīgākais no tiem ir EMR, kura adresāts ir atbildētājs un kura piegādāšanas mehānismam veltīts Regulas Nr. 1896/2006 12. panta 5. punkts. Savukārt pārējiem tiesas dokumentiem (vēstulēm, rēķiniem, procesuāliem lēmumiem) ir mazāk svarīga nozīme, tādēļ to izsniegšanā nav jāievēro minimālie standarti un tos var piegādāt pasta sūtījuma veidā (DlZR 14. p.). Tā kā viens no Regulas Nr. 1896/2006 mērķiem ir procesa ātrums, tad pareizi izraudzīts dokumentu izsniegšanas veids ir ļoti svarīgs, lai ietaupītu laiku.

Līdz ar to Slovēnijas tiesai formāli bija tiesības nosūtīt savu lēmumu izsniegšanai Latvijā esošam prasītājam, izmantojot DlZR 4. pantā paredzēto mehānismu – tiesisko palīdzību. Taču tiesa neņēma vērā sava procesuālā lēmuma svarīguma pakāpi; tā šo dokumentu varēja sūtīt ar pasta starpniecību (DlZR 14. p.), tādējādi ietaupot laiku.

Rezultātā jāsecina, ka Regula Nr. 1896/2006 dokumentu pārrobežu izsniegšanā paredz diezgan sarežģītu tiesisko mehānismu, kas no piemērotāja prasa ļoti labas zināšanas tiesību normu interpretācijā (kombinējot divas regulas un valstu nacionālos likumus;¹⁴ sk. iepriekš). Šāda situācija ir uzskatāma par pārāk sarežģītu, kas praksē spēj izraisīt dažādas problēmas,¹⁵ kuras jau parādījās gan EST lietā C-21/17 *Catlin Europe*, gan arī aplūkotajā Slovēnijas tiesas gadījumā. Autores uzskata, ka, ņemot vērā iepriekš minēto, šo problēmu varētu atrisināt, padarot skaidrāku Regulā Nr. 1896/2006 esošo normatīvo regulējumu, un tādēļ piedāvā 1. tabulā minētos grozījumus un papildinājumus.

1. tabula. Regulas Nr. 1896/2006 papildinājumi

Regulas Nr. 1896/2006 pašreizējā redakcija	Regulas Nr. 1896/2006 piedāvātā redakcija
<p>12. panta 5. punkts</p> <p>“5. Tiesa¹⁶ nodrošina, ka rīkojumu piegādā atbildētājam saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ievērojot minimālos standartus, kas noteikti 13., 14. un 15. pantā.”</p>	<p>12. panta 5. punkts</p> <p>“5. Tiesa nodrošina, ka citā dalībvalstī esošam atbildētājam rīkojumu piegādā saskaņā ar Regulu Nr. 1393/2007, bet tiesas valstī esošam atbildētājam – saskaņā ar tiesas valsts tiesību aktiem. Abos iepriekš minētajos gadījumos vienlaicīgi jāievēro minimālie standarti, kas noteikti 13., 14. un 15. pantā.”</p>

¹⁴ Par to sīkāk sk.: Rudevska B. Quality of Legal Regulation of Minimum Procedural Standards in European Procedures of Enforcement of Decisions: A Critical Analysis. In: The Quality of Legal Acts and its Importance in Contemporary Legal Space. Rīga: University of Latvia Press, 2012, p. 629.

¹⁵ Sk.: Velicogna M., Lupo G., Ontanu E. A. Simplifying access to justice in cross-border litigation, the national practices and the limits of the EU procedures. The example of the service of documents in the order for payment claims, p. 26. Pieejams: <https://ssrn.com> [aplūkots 07.04.2019.].

¹⁶ Juridiskajā literatūrā notiek diskusija par to, ka formulējums “Tiesa nodrošina, ka rīkojumu piegādā atbildētājam [...]” praksē rada problēmas ar tām dalībvalstīm (piemēram, Franciju), kuru nacionālie likumi noteic, ka par tiesas dokumentu piegādāšanu atbildētājam ir jā rūpējas prasītājam (nevis tiesai). Tas šajās dalībvalstīs sarežģī, pagarina un sadārdzina EMR procesus. Tādēļ autores no savas puses iesaka papildus apsvērt iespēju Regulas Nr. 1896/2006 12. panta 5. punktā iekļaut arī grozījumu šādā redakcijā: “Tiesa piegādā rīkojumu atbildētājam [...]”, tādējādi autonomi uzliekot visu dalībvalstu tiesām šo EMR pieteikuma piegādes pienākumu. Par šo problēmu sīkāk sk.: Velicogna M., Lupo G., Ontanu E. A. Simplifying access to justice in cross-border litigation, the national practices and the limits of the EU procedures, pp. 19–22, 26–27, 31.

1. tabulas turpinājums

<p style="text-align: center;">13. pants</p> <p>“Eiropas maksājuma rīkojumu var piegādāt atbildētājam saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā jāveic piegāde, izmantojot vienu no šīm metodēm: [..]”</p>	<p style="text-align: center;">13. pants</p> <p>“Eiropas maksājuma rīkojumu citā dalībvalstī esošam atbildētājam piegādā saskaņā ar Regulu Nr. 1393/2007. Ja atbildētājs atrodas valstī, kurā izskata pieteikumu Eiropas maksājuma rīkojumam, tad Eiropas maksājuma rīkojumu viņam piegādā saskaņā ar tiesas valsts tiesību aktiem. Neatkarīgi no atbildētāja atrašanās vietas valsts, piegāde vienlaicīgi jāveic, izmantojot vienu no šīm metodēm: [..]”</p>
<p style="text-align: center;">14. pants</p> <p>“Eiropas maksājuma rīkojumu var arī piegādāt atbildētājam saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā jāveic piegāde, izmantojot vienu no šīm metodēm: [..]”</p>	<p style="text-align: center;">14. pants</p> <p>“Eiropas maksājuma rīkojumu citā dalībvalstī esošam atbildētājam piegādā saskaņā ar Regulu Nr. 1393/2007. Ja atbildētājs atrodas valstī, kurā izskata pieteikumu Eiropas maksājuma rīkojumam, tad Eiropas maksājuma rīkojumu viņam piegādā saskaņā ar tiesas valsts tiesību aktiem. Neatkarīgi no atbildētāja atrašanās vietas valsts, piegāde vienlaicīgi jāveic, izmantojot arī vienu no šīm metodēm: [..]”</p>
<p style="text-align: center;">27. pants</p> <p>“Šī regula neskar Padomes Regulas (EK) Nr. 1348/2000 (2000. gada 29. maijs) par tiesas un ārpus tiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs piemērošanu.”</p>	<p style="text-align: center;">27. pants</p> <p>“1. Šī regula neskar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1393/2007 (2007. gada 13. novembris) par tiesas un ārpus tiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs (“dokumentu izsniegšana”), ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1348/2000, piemērošanu.</p> <p>2. Piegādājot citā dalībvalstī esošam atbildētājam Eiropas maksājuma rīkojumu, piemēro Regulu Nr. 1393/2007, vienlaicīgi ievērojot 13., 14. un 15. pantā noteiktos minimālos standartus.</p> <p>3. Piegādājot citā dalībvalstī esošam prasītājam tiesas dokumentus, piemēro Regulu Nr. 1393/2007, izvēloties pēc iespējas ātrāko dokumentu piegādes veidu.”</p>

Vienlaikus jāatzīmē, ka ES institūcijas ir izstrādājušas priekšlikumu DIzR uzlabošanai, tajā paredzot veidus, kā ātrāk izsniegt dokumentus.¹⁷ Tā kā lielākā daļa dokumentu prasītājam EMR procedūrā tiek sūtīti pa pastu (DIzR 14. p.), tad šajā kārtībā turpmāk paredzēti uzlabojumi: pasta pakalpojumu sniedzējiem, izsniedzot dokumentus pa pastu saskaņā ar DIzR, būs jāizmanto īpašs paziņojums – apstiprinājums par saņemšanu (kas būs iekļauts jaunajā IV pielikumā). Paredzēta arī dokumentu elektroniskas izsniegšanas iespēja.¹⁸

¹⁷ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1393/2007 par tiesas un ārpus tiesas civillietu vai komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs (“dokumentu izsniegšana”). COM(2018)379 final, 31.05.2018.

¹⁸ Ibid.

2. Problēmas, kas saistītas ar ārpus Regulas Nr. 1896/2006 tiesisko regulējumu

Šajā nodaļā autores apskatīs dažas problēmas, kas saistītas ar jomām, kuras Regula Nr. 1896/2006 pati neregulē, bet atstāj valstu nacionālo tiesību ziņā. Viena no tām ir ar tiesas izdevumu aprēķināšanu un samaksu saistītā problemātika. Savukārt otrs problēmu loks ir saistīts ar dažādiem sarežģījumiem, kas izriet no dalībvalstu nacionālo likumu īpatnībām.

Pirmā praktiskā situācija. Saskaņā ar Regulas Nr. 1896/2006 25. panta 2. punktu šajā regulā tiesas izdevumi ietver nodevas un maksas, kuras maksājamas tiesai un kuru summa ir noteikta saskaņā ar valsts tiesību aktiem.¹⁹ Kā redzams, visus ar tiesas izdevumiem saistītos jautājumus regula atstāj dalībvalstu nacionālo procesuālo tiesību ziņā (sk. arī regulas 26. p.). Tas nozīmē, ka attiecībā uz tiesas izdevumiem EMR procesos pastāv 27 dažādi tiesiskie regulējumi. Taču, pieteicējam iesniedzot citā valstī EMR pieteikumu, jautājumi par tiesu izdevumu apmēru, tiesu bankas kontiem, kuros iemaksājamas valsts nodevas, un maksāšanas kārtību (piemēram, ar pārskaitījumu, ar kredītkarti utt.) ir ļoti aktuāli. Viņam ir jāapsver, cik maksās konkrētais EMR process.

Piemēram, praktiskajā rokasgrāmatā “Par Eiropas maksājuma rīkojuma procedūras regulas piemērošanu” teikts tikai tas, ka “nereti, iesniedzot attiecīgai tiesai pieteikumu, ir jāmaksā arī nodeva”. Tālāk dota saite uz e-tiesiskuma portālu (turpmāk – *E-Justice*²⁰).²¹

Lai gan *E-Justice* ir paredzēts, ka visās ES oficiālajās valodās (arī latviešu) var atrast informāciju par valsts nodevu aprēķināšanas kārtību, diemžēl autores to varēja atrast tikai par Vāciju, Rumāniju un Slovēniju, par kurām informācija sniegta attiecīgi tikai vācu, rumāņu un slovēņu valodā. Savukārt par Portugāli informācijas nav vispār. Piemēram, *E-Justice* par Rumāniju parādījās valsts nodevas aprēķina mehānisms, kura rezultātā autores nonāca pie summas (1134,70 RON), kas nesakrīt ar Rumānijas tiesas vēlāk norādīto valsts nodevas apmēru (200 RON).²²

Tomēr ne tikai valsts nodevu aprēķināšanas kārtība sagādā problēmas – *E-Justice* vietnē nekur nav paredzēta un tādēļ nav atrodamā informācija par tiesu banku kontiem, kuros jāieskaita valsts nodeva. Tādēļ prasītājam nekas cits neatliek kā nosūtīt EMR pieteikumu un gaidīt ziņas no ārvalsts tiesas. Praksē tiesu rīcība ir ļoti dažāda. Piemēram, Vācijas gadījumā autores nosūtīja Berlīnes Vedingas rajona tiesai lūgumu sniegt informāciju gan par konkrētu valsts nodevas apmēru, gan arī banku rekvizītiem. Vācijas tiesa šādu informāciju atsūtīja. Taču sarakste ar tiesu prasīja papildu laiku – 22 dienas, kas neatbilst vienam no

¹⁹ Saskaņā ar Regulas Nr. 1896/2006 preambulas 26. apsvērumu “tiesas izdevumiem”, uz kuriem attiecas 25. pants, nebūtu jāietver, piemēram, advokātu honorārus vai tādas dokumentu piegādes izmaksas, ko veic cita iestāde, kura nav tiesa.

²⁰ *E-Justice* portāls. Pieejams: <https://e-justice.europa.eu/>

²¹ Praktiskā rokasgrāmatā “Par Eiropas maksājuma rīkojuma procedūras regulas piemērošanu”. Eiropas Komisija. Tieslietas. 2011, 17. lpp. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_order_for_payment_procedures-296-lv.do [aplūkots 03.02.2019.].

²² Ja pārvēršam prasības summu 4422,50 EUR Rumānijas lejās (RON), tad iegūstam 20 594,13 RON. Valsts nodeva ir 355 RON plus 5%, kas pārsniedz 5000 RON. Formula 20 594,13 RON – 5000 RON = 15 594,13. 5% no 15 594,13 RON = 779,70 RON + 355 RON = **1134,70 RON (aprēķinātā un maksājamā valsts nodeva)**. Taču realitātē Rumānijas tiesa prasītājam noteica valsts nodevu **200 RON**.

regulas mērķiem – paātrinātai procedūras norisei.²³ Slovēnijas situācijā 1 gada un 3 mēnešu laikā EMR process vēl pat nav sācies (prasītājs nav informēts par valsts nodevas apmēru un tiesas bankas kontu). Līdzīgi ir ar Rumāniju – lai gan prasītājs beidzot ir uzzinājis valsts nodevas apmēru, viņam uz vairākiem pieprasījumiem sešu mēnešu laikā joprojām nav sniegta informācija par Bukarestes tiesas bankas kontu, kurā ieskaitāma šī summa. Savukārt Portugāles tiesas izrakstītais rēķins (ar norādītu maksājuma mērķi un kontiem) tika saņemts pa pastu vienkāršā vēstulē nedēļas laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas. Kā redzams, praksē vislabākā saziņa ir ar Vācijas un Portugāles tiesām. Turklāt tieši šajās abās valstīs, kur EMR pieteikumus skata viena konkrēta specializētā tiesa, process notiek ātrāk un profesionālāk. Attiecīgi Rumānijas un Slovēnijas tiesu rīcība vērtējama kā regulas mērķus pārkāpjosa, jo arī no EST sprieduma lietā C-215/11 *Szyrocka*²⁴ izriet, ka ar tiesas izdevumu aprēķināšanu saistītās procesuālās prasības (un arī tiesas *de facto* rīcība – autoru piezīme) nedrīkst izraisīt nedz pārmērīgi ilgu EMR procedūras pagarinājumu (Slovēnija, Rumānija), nedz arī pieteikuma šāda rīkojuma izdošanai noraidījumu (Rumānijā jau vairākas reizes, jo nav samaksāta valsts nodeva). Pēc autoru domām, šeit varētu būt divi risinājumu virzieni (sk. 2. tabulu).

2. tabula. Risinājumu virzienu izklāsts

Informācijas institucionāla centralizēšana	Informācijas legīslatīva centralizēšana
<p>1. Izveidot Eiropas tiesiskās sadarbības centrus katrā no ES dalībvalstīm. Šādu ierosinājumu 2007. gada pētījumā par tiesu izmaksu caurskatāmību civillietās ES izteica tā autori. Minētie centri varētu ES iedzīvotājiem sniegt informāciju par ES dalībvalstu tiesību sistēmām. Informācijas ātru apmaiņu nodrošinātu šo centru savstarpējā sadarbība informācijas ieguvē.²⁵</p> <p>Autores uzskata, ka šādi centri varētu tikt izveidoti vai nu pie tieslietu ministrijām, vai pie augstākajām tiesām, vai specializētajām EMR tiesām (kā Vācijā un Portugālē). Tas darbotos kā palīgorgāns <i>E-Justice</i> (kurā informācija netiek laikus ievietota; tā bieži ir vai nu novecojusi, vai tās nav vispār, vai arī tā izlasāma tikai attiecīgās dalībvalsts valodā, kuru persona nesaprot).</p>	<p>1. Pašā Regulā Nr. 1896/2006 noteikt konkrētu vienotu un nelielu tiesas izdevumu (valsts nodevu) summu²⁶ (konkrētā summā vai procentos no prasības summas) un izveidot papildu pielikumu, kurā būtu norādīti tiesas izdevumu samaksai paredzētie tiesu banku konti katrā no dalībvalstīm.</p>

²³ Sk. Regulas Nr. 1896/2006 preambulas 9. apsvērumu un 1. panta 1. punkta a) apakšpunktu.

²⁴ EST 13.12.2012. spriedums lietā C-215/11 *Szyrocka*, para. 35.

²⁵ Study on the Transparency of Costs of Civil Judicial Proceedings in the European Union. Final Report. European Commission, 2007, p. 346.

²⁶ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gadā izteica šādu priekšlikumu, taču regulā tas netika iestrādāts. Sk.: Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par maksājumu piedziņas procedūras iedibināšanu (COM(2004) 173 fina/3). OV, 08.09.2005., C 221, 77. lpp., 5.10.2. punkts.

2. tabulas turpinājums

Informācijas institucionāla centralizēšana	Informācijas leģislatīva centralizēšana
<p>2. <i>E-Justice</i> ievietot valsts nodevu aprēķināšanas kalkulatoru par katru dalībvalsti. Vienlaikus ievietot informāciju par katras dalībvalsts tiesu banku kontiem, kuros ieskaitāmas valsts nodevas par EMR pieteikumu.</p> <p>3. Praktisko situāciju analīze Portugālē un Vācijā liecina, ka vislabāk darbs ar EMR procesiem tiek organizēts valstīs, kurās EMR pieteikumus izskata tikai viena konkrēta tiesa. Tādēļ apsverama būtu arī EMR procesu deleģēšana vienai tiesai valstī.²⁷</p>	<p>2. Regulā Nr. 1896/2006 izveidot divus atsevišķus pielikumus:</p> <p>1) pielikumu ar informāciju par valsts nodevām (to apmēriem, aprēķināšanu) katrā dalībvalstī;</p> <p>2) pielikumu ar informāciju par katrā dalībvalstī esošiem tiesu banku kontiem, kuros ieskaitāma valsts nodeva.</p> <p>Taču vienlaikus jāspēj nodrošināt pielikumos esošās informācijas aktualitāte.</p> <p>3. Regulā Nr. 1896/2006 paredzēt atteikšanos no valsts nodevām par EMR pieteikuma iesniegšanu.²⁸ Tas reizē varētu motivēt atbildētājus izmantot EMR procedūru un samaksāt parādu, negaidot pāreju uz sacīkstes tiesvedību, kurā no viņiem būtu piedzenami arī tiesas izdevumi.</p>

Otrā praktiskā situācija. Regulas Nr. 1896/2006 26. pants noteic, ka visus procesuālos jautājumus, kas nav konkrēti izklāstīti šajā regulā, reglamentē valsts tiesību akti. Savukārt 21. panta 1. punkts šo pašu nostāju precīzē attiecībā tieši uz EMR izpildes procedūru, proti, izpildes procedūras reglamentē izpildes dalībvalsts tiesību akti. Vienlaikus regula nosprauž tiesisko rāmi, pēc kura EMR izpilda ar tādiem pašiem nosacījumiem kā izpildāmos nacionālos lēmumus, ko izdevusi izpildes dalībvalsts. Tā kā minētie jautājumi tiek atstāti dalībvalstu nacionālo tiesību ziņā, tie praksē prasītājam mēdz izraisīt visnegaidītākās situācijas.

Darbā ar jau minētajām četrām valstīm autore saskārās ar virkni problēmu, kas saistītas ar prasītājam iepriekš neparedzamu nacionālo tiesību normu piemērošanu. Viena no šādām situācijām EMR izpildes stadijā radās tieši Portugālē: lai varētu nodot izpildei EMR, tika prasīts, lai prasītāju pārstāvētu jurists.²⁹ Konkrētajā lietā portugāļu jurists par šādu pārstāvību prasīja apmēram 1000 EUR plus izmaksas. Jāatgādina, ka kopējā prasības summa Portugālē bija 8316 EUR, no kuriem atbildētājs pēc EMR izdošanas labprātīgi samaksāja tikai daļu, kā rezultātā palika 4362 EUR parāds. Kā redzams, par EMR 4362 EUR apmērā nodošanu piespiedu izpildei jurista pakalpojumi izmaksātu virs 1000 EUR, kas ir apmēram ¼ daļa no piedzenamās summas. Pieteicējs, iesniedzot EMR pieteikumu, ar šādām izmaksām nevarēja rēķināties. Arī *E-Justice* nav atrodama informācija par šādu

²⁷ Uz to savā pētījumā/publikācijā norāda arī: Velicogna M., Lupo G., Ontanu E. A. Simplifying access to justice in cross-border litigation, the national practices and the limits of the EU procedures, p. 31.

²⁸ Ibid., 5.10.1. punkts, kurā izteiktais līdzīgais priekšlikums skanēja šādi: "Ja nav iesniegts atbildes vai iebildumu raksts, Eiropas maksājumu piedziņas procedūra tiek veikta bez maksas."

²⁹ Fragments no Portugāles Tiesu izpildītāju profesionālās apvienības prezidenta elektroniskās vēstules: "The Portuguese Enforcement Agents could not initiate the procedures by themselves. To instruct the enforcement in Portugal (electronic compulsory), you must call for the services of lawyer or a Solicitor. Effectively, the Portuguese Enforcement Agents only perform the enforcement procedure (in an independent and impartial way), with the seizures of assets, credits, property's, bank accounts or values, judicial sales, and payments to the parties. Although, to instruct procedures that result from any foreign judicial decisions or European enforcement order, parties must always be represented by a Lawyer."

izpildes īpatnību Portugālē. Turklāt EMR pieteikumā (A veidlapas 9. ailē³⁰) šajā stadijā vairs nav iespējams iekļaut juristu izmaksas, lai tās piedzītu no atbildētāja (jo ir jau izdots izpildāms EMR par konkrētu summu).

Minēto problēmu varētu atrisināt, *E-Justice* iekļaujot izsmeļošu informāciju par izpildes procedūru īpatnībām katrā dalībvalstī, kā arī norādīt, kā šādos gadījumos prasītājs attiecīgajā valstī varēs atgūt šos izpildes stadijā maksājamus juristu honorārus. Otrs – daudz labāks – risinājums būtu regulas 21. panta 1. punktā iekļaut papildu normu, kas dalībvalstīm aizlieltu EMR izpildes uzsākšanai prasīt obligātu jurista pakalpojumu izmantošanu: “Tomēr izpildes dalībvalsts nedrīkst atsaukties uz saviem nacionālajiem tiesību aktiem, lai prasītājam uzliktu par pienākumu izmantot jurista pakalpojumus nolūkā sagatavot prasītāja vērsanos kompetentajā izpildes iestādē šī panta 2. punktā noteiktajā kārtībā.”

Šāds aizliegums saskanētu ar 1) regulas preambulas 8. apsvērumu, pēc kura EMR procedūrai būtu jāgarantē vienādi noteikumi kreditoriem visā ES, un 2) vienu no regulas mērķiem – tiesāšanās izdevumu samazināšanu.

Secinājumi

1. Viena no problēmām, kas saistīta ar Regulas Nr. 1896/2006 nepareizu piemērošanu, ir atsevišķu dalībvalstu tiesu neprasme nošķirt šajā regulā noteiktos minimālos standartus no DIzR mehānisma. Tas izriet arī no nesenās EST judikatūras. Jāatzīst, ka šī problēma saistīta ar Regulas Nr. 1896/2006 neprecīzajām tiesību normām un to interpretācijas sarežģītību. Tādēļ autores rakstā piedāvā atsevišķu šīs regulas normu (12., 13., 14. un 27. p.) papildinājumus un grozījumus.
2. Nākamā problēmu grupa ir saistīta ar tiem gadījumiem, kurus Regula Nr. 1896/2006 atstāj dalībvalstu nacionālo tiesību ziņā. Šajā grupā autores izšķir divas svarīgākās problēmas: 1) tiesas izdevumu (valsts nodevu) par EMR pieteikuma iesniegšanu aprēķināšanu un samaksu; 2) dalībvalstu nacionālo procesuālo normu īpatnības, kuras citā valstī esošs prasītājs iepriekš nekādi nevar paredzēt.
3. Praksē nav iespējams savlaicīgi iegūt (un atsevišķos gadījumos tiesas konsekvēnti nesniedz) informāciju par valsts nodevu apmēriem un tiesu bankas kontiem, kuros iemaksājama šī nodeva. Šeit autores piedāvā risinājumus divos virzienos: 1) informācijas institucionālu centralizēšanu un/vai 2) informācijas leģislatīvu centralizēšanu.
4. Darbā ar Portugāli EMR izpildes stadijā izrādījās, ka saskaņā ar Portugāles nacionālo tiesisko regulējumu izpildei EMR var iesniegt tikai ar Portugāles jurista starpniecību. Tas prasītājam rada pēkšņus neparedzētus izdevumus. Pēc autoru domām, šīs problēmas risinājums varētu būt Regulā Nr. 1896/2006 iekļaut papildu normu, kas dalībvalstīm aizlieltu EMR izpildes uzsākšanai prasīt obligāti izmantot jurista pakalpojumus.
5. Kopumā jāsecina, ka regulas galvenie mērķi – vienkāršot, paātrināt un samazināt tiesāšanās izdevumus pārrobežu lietās – praksē joprojām netiek pilnībā sasniegti. Tādēļ nākotnē ir nopietni jādomā par šī mehānisma uzlabošanu.

³⁰ Regulas Nr. 1896/2006 A veidlapas 9. ailē (“Izmaksas”) lodziņā 02 “cits” (tajā var iekļaut prasītāja pārstāvja honorārus).